

VOEDSELONDERZOEK

De afname van geschikte prooidieren speelt een belangrijke rol bij de achteruitgang van de Steenuil. Voedselonderzoek levert directe informatie op over de kwaliteit van het territorium en kan een aanzet tot bescherming vormen. Het tellen van de prooien en prooikeuze van de Steenuil is niet eenvoudig; het prooienspectrum omvat veel lastig te determineren insecten en moeilijk te tellen regenwormen.

Tellen, filmen en pluizen

Er zijn verschillende manieren om voedselonderzoek te verrichten:

- observatie van foeragerende Steenuilen;
- gebruik maken van infra-roodapparatuur;
- onderzoek aan braakballen;
- prooien en prooiresten in nesten verzamelen.

Zichtwaarnemingen leveren slechts beperkte informatie op. Steenuilen zijn vooral in de nachtelijke uren actief en de prooien zijn van een afstand moeilijk op soort te determineren. Deze bovendien arbeidsintensieve methode wordt niet aanbevolen. Het waarnemen van de volwassen dieren bij het nest kan met infra-roodapparatuur. Deze methode verstoort de vogels niet maar is wel een kostbare aangelegenheid en slechts weggelegd voor de professionele onderzoeker.

Braakballen zijn meestal vrij eenvoudig te verzamelen maar geven een beperkt beeld van de voedselsamenstelling. Ze bevatten vaak veel resten van insecten (o.a. dekschilden van kevers) waarvoor specialistische kennis vereist is om ze te kunnen determineren. Bij veel onderzoekers zal deze kennis niet aanwezig zijn. Daarnaast bevatten braakballen veel, grotendeels verteerde resten van regenwormen die moeilijk te kwantificeren zijn. Schedels en andere determineerbare botten

van gewervelde dieren worden slechts weinig aangetroffen.

Inspectie van de nestplaats tijdens het broedseizoen levert met name informatie op over gewervelde prooien als muizen, vogels en amfibieën. Insecten en wormen worden slechts sporadisch aangetroffen, hoewel ze een substantieel deel van het voedselpakket kunnen uitmaken.

Het noteren van de prooidieren tijdens de nestcontroles geeft zowel informatie over de aantallen prooidieren als de prooidierkeuze. Een reeks van tellingen levert bovendien gegevens op over de jaarlijkse variatie in prooiaanbod en prooidierkeuze en kan helpen jaarlijkse fluctuaties in het broedsucces te verklaren.

Hoewel gedurende het gehele broedseizoen prooidier(rest)en aangetroffen kunnen worden, levert de periode rond het uitkomen van de eieren de beste resultaten op. Het mannetje heeft de gewoonte enige tijd voor het uitkomen van de eieren een voorraad prooidieren in het nest te deponeren. Controle op het juiste moment kan dan veel informatie verschaffen. Jongen van 1 week en ouder verorberen de meeste prooien direct en laten weinig restanten achter.

Determinatie

Het determineren van zoogdieren, vogels en amfibieën is na enige oefening goed te doen. Regelmatig worden muizen zonder kop aangetroffen; het is dan ook zaak een goed beeld te hebben van de overige lichaamskenmerken (o.a. kleur en staartlengte). Een goede zoogdierengids vormt daarbij een belangrijk hulpmiddel. In bijlage 5 is een eenvoudige determinatietabel opgenomen waarmee de meest muizen op naam gebracht kunnen worden.

Registratie

Op het veldformulier is ruimte aanwezig om een aantal basisgegevens met betrekking tot het voedsel te noteren. Noteer de soort en het gewicht van iedere prooi. Om het gewicht goed in te kunnen schatten is de toestand van de prooi van belang.

Ronald van Harxen

Voorbeeld van notatie van prooidieren

Datum	Soort	Gewicht	Toestand
12-05-01	Veldmuis	29,4gram	intact
12-05-01	Bosmuis	22,8gram	zonder kop
19-05-01	Meikever	1,5gram	ingedroogd